

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΕΓΧΟΥ & ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ (ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ.)
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

Ελονοσία (Malaria)
Συχνές Ερωτήσεις και Απαντήσεις για το Κοινό
Σεπτέμβριος 2011

Τι είναι η ελονοσία;

Η ελονοσία είναι μία σοβαρή νόσος που οφείλεται στο πλασμώδιο (*Plasmodium*), ένα μικροοργανισμό (παράσιτο) που προσβάλλει τα ερυθρά αιμοσφαίρια στο αίμα.

Τα γνωστά και πιο συνήθη είδη του παρασίτου που προκαλούν την νόσο είναι τα ακόλουθα: *Plasmodium falciparum*, *Plasmodium vivax*, *Plasmodium ovale* και *Plasmodium malariae*. Απ' αυτά το *Plasmodium falciparum* είναι πιο πιθανό να προκαλέσει σοβαρή λοίμωξη, και εάν δεν αντιμετωπιστεί με κατάλληλη θεραπεία, μπορεί να οδηγήσει στο θάνατο.

Πως μεταδίδεται η ελονοσία;

- **Με τσίμπημα από θηλυκό μολυσμένο κουνούπι που ανήκει στο γένος *Anopheles* (Ανωφελής).** Μόνο κουνούπια του γένους αυτού μπορούν να μεταδώσουν την ελονοσία και πρέπει προηγουμένως να έχουν τσιμπήσει άτομο που είναι μολυσμένο με το παράσιτο που προκαλεί την ελονοσία.
- **Με μετάγγιση αίματος, μεταμόσχευση οργάνων** και χρήση μολυσμένων βελονών ή συριγγών. Σπανιότερα η μετάδοση μπορεί να γίνει και από την μητέρα στο έμβρυο.
- **Το παράσιτο δεν μεταδίδεται από άτομο σε άτομο.** Δεν μεταδίδεται μέσω της συνήθους κοινωνικής (π.χ. άγγιγμα, φιλί), σεξουαλικής ή άλλης επαφής.

1

Μεταδίδουν όλα τα κουνούπια την ελονοσία;

Τα πλασμώδια της ελονοσίας μεταδίδονται μόνο από τα μολυσμένα θηλυκά κουνούπια του γένους των *Ανωφελής* κι όχι από άλλα είδη κουνουπιών. Όμως είναι γνωστό ότι άλλα είδη κουνουπιών μπορεί να μεταδώσουν ιούς, όπως τον ιό του Δυτικού Νείλου, του δάγκειου πυρετού κτλ.

Ποια είναι τα συμπτώματα της ελονοσίας;

Τα κύρια και πιο συνηθισμένα συμπτώματα της ελονοσίας είναι: υψηλός πυρετός με ρίγη, εφίδρωση, και κεφαλαλγία, μυαλγία και γενική αδιαθεσία. Ο πυρετός εμφανίζεται κάθε δεύτερη (τριταίος) ή κάθε τρίτη μέρα (τεταρταίος).

Άλλα συμπτώματα που μπορούν επίσης να εμφανιστούν είναι: ναυτία, διάρροια, έμετος. Επιπλέον σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να εκδηλωθεί αναιμία και ίκτερος (κίτρινη χροιά των ματιών, του δέρματος και των βλεννογόνων) εξαιτίας της καταστροφής των ερυθρών αιμοσφαιρίων του αίματος (αιμόλυση).

Αν δεν δοθεί η κατάλληλη θεραπεία και σε **σοβαρές μορφές της νόσου** μπορεί να παρουσιαστούν νευρολογικά συμπτώματα, νεφρική ή αναπνευστική ανεπάρκεια.

Πόσο σύντομα εμφανίζονται τα συμπτώματα;

Στις περισσότερες περιπτώσεις τα συμπτώματα εμφανίζονται 10 ημέρες έως 4 εβδομάδες μετά το τσίμπημα, όμως μπορεί να εμφανιστούν τόσο σύντομα όσο 7 ημέρες έως και 1 χρόνο μετά την επαφή με το κουνούπι. Η λοίμωξη από *Plasmodium vivax* και *Plasmodium ovale* μπορεί να υποτροπιάσει με αποτέλεσμα ο ασθενής να νοσήσει ξανά μέσα σε διάστημα μηνών από το πρώτο επεισόδιο έως και 4-5 ετών, ενώ σε εξαιρετικές περιπτώσεις μέχρι και 8 έτη μετά.

Ποια είναι η θεραπεία της ελονοσίας;

Η θεραπεία της ελονοσίας (είδος φαρμάκου και διάρκεια της θεραπείας) εξαρτάται από το πλασμώδιο που προκαλεί τη λοίμωξη και την περιοχή στην οποία συνέβη η μόλυνση, λόγω της εμφάνισης αντοχής σε μερικά από τα ανθελονοσιακά. Η θεραπεία εξαρτάται επίσης από την ηλικία του ασθενούς, από το πόσο σοβαρή είναι η κατάσταση του ασθενούς και από το αν βρίσκεται σε εξέλιξη ή αναμένεται εγκυμοσύνη. Υπάρχουν διάφορα αποτελεσματικά ανθελονοσιακά φάρμακα. Η θεραπεία καλό είναι να ξεκινήσει έγκαιρα στα πρώτα στάδια της νόσου πριν αυτή γίνει χρόνια ή εξελιχθεί σε σοβαρή μορφή.

Εάν μολυνθώ από ελονοσία θα παραμείνω μολυσμένος για όλη μου την ζωή;

Όχι. Εάν χρησιμοποιηθεί η κατάλληλη θεραπεία ο ασθενής μπορεί να γίνει καλά και να εξολοθρευτούν όλα τα παράσιτα. Η ασθένεια όμως μπορεί να επιδεινωθεί ή να εμφανίσει υποτροπές εάν δεν γίνει η σωστή θεραπεία.

Αν νοσήσω από ελονοσία θεωρείται ότι προστατεύομαι από αντισώματα για την υπόλοιπη ζωή μου;

Τα άτομα τα οποία εκτίθενται συχνά στο πλασμώδιο της ελονοσίας στις ενδημικές χώρες, σταδιακά αναπτύσσουν μερική ανοσία, δηλαδή δεν νοσούν με βαριά συμπτώματα. Η ανοσία αυτή δεν διαρκεί για πολύ αν απομακρυνθούν από τις ενδημικές χώρες παραμονής τους, οπότε μπορούν σε νέα μόλυνση από το παράσιτο να νοσήσουν.

Υπάρχει εμβόλιο κατά της ελονοσίας;

Αυτή τη στιγμή δεν κυκλοφορεί εμβόλιο κατά της ελονοσίας. Οι έρευνες όμως για τη δημιουργία εμβολίου βρίσκονται σε προχωρημένο στάδιο και εμβόλια κατά της ελονοσίας αναμένονται να κυκλοφορήσουν μέσα στα προσεχή χρόνια.

3

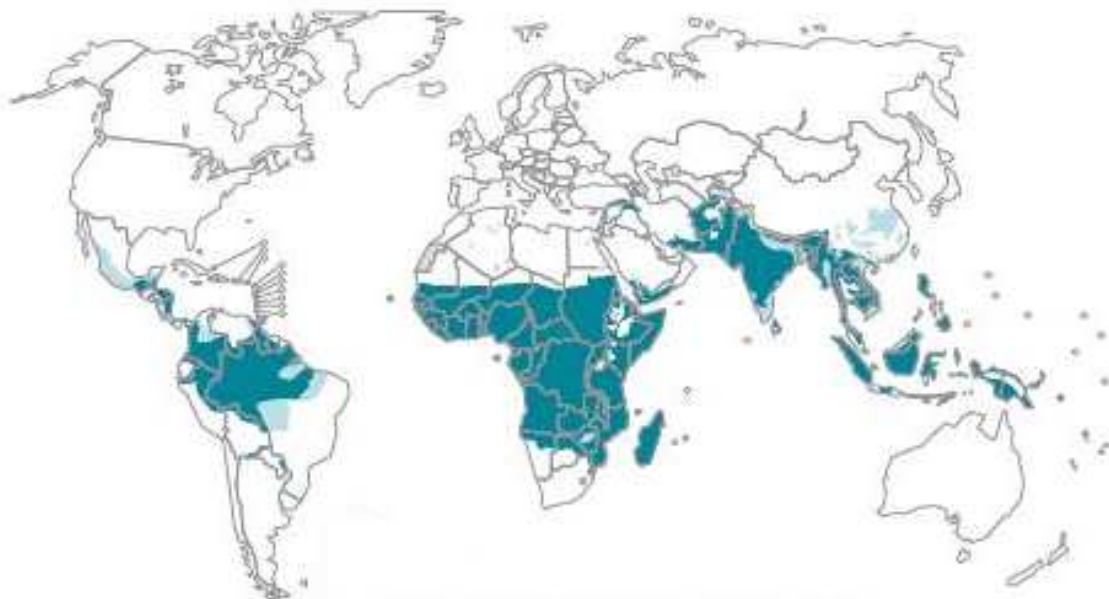
Σε ποιές χώρες υπάρχουν κρούσματα ελονοσίας;

Οι κλιματικές συνθήκες επηρεάζουν τη γεωγραφική και εποχική κατανομή της νόσου. Σε πολλές τροπικές περιοχές η νόσος μεταδίδεται όλο το έτος, ενώ στις εύκρατες περιοχές η μετάδοση σχεδόν διακόπτεται κατά τους ψυχρούς μήνες. Κατά τη διάρκεια της εποχικής έξαρσης της νόσου και κυρίως στις ενδημικές περιοχές και σε υψόμετρο μικρότερο των 1500 - 2000 μέτρων, ο κίνδυνος είναι υψηλός. Σε μεγαλύτερο υψόμετρο τα κουνούπια που μεταδίδουν τη νόσο δεν επιβιώνουν. Η νόσος ενδημεί σε πάνω από 100 χώρες, τις οποίες επισκέπτονται πάνω από 125 εκατομμύρια ταξιδιώτες το χρόνο.

Ο χάρτης του ΠΟΥ που ακολουθεί, δείχνει τις περιοχές στον κόσμο όπου ενδημεί η ελονοσία.

Έκδοση 20/ 9/ 11

Εικόνα 1. Περιοχές όπου ενδημεί η ελονοσία παγκοσμίως (πηγή: WHO, 2011)*

* Έντονα χρωματισμένες περιοχές: ενδημικές για ελονοσία.
Ανοιχτόχρωμες περιοχές: περιορισμένος κίνδυνος μετάδοσης ελονοσίας
Λευκές περιοχές: δεν υπάρχει ελονοσία ή ο κίνδυνος μετάδοσης είναι αμελητέος.

Μπορώ να αρρωστήσω από ελονοσία στην Ελλάδα;

4

Τα κρούσματα ελονοσίας στην Ελλάδα αφορούν συνήθως είτε σε αλλοδαπούς που μολύνθηκαν σε χώρα του εξωτερικού είτε σε άτομα που ταξίδεψαν σε ενδημικές χώρες και μολύνθηκαν εκεί. Κουνούπια του γένους *Anopheles* ανευρίσκονται και στην χώρα μας όπως και σε πολλές άλλες χώρες που έχουν εξαλείψει την ελονοσία. Στην Ελλάδα εμφανίστηκαν πρόσφατα σποραδικά περιστατικά ελονοσίας, χωρίς ιστορικό μετακίνησης σε ενδημική χώρα. Κατά συνέπεια θα πρέπει να τηρούνται συστηματικά μέτρα προστασίας από τα τσιμπήματα κουνουπιών και να εφαρμόζεται συστηματική καταπολέμηση των κουνουπιών σε επίπεδο κοινότητας.

Τι πρέπει να κάνω αν πρόκειται να ταξιδέψω σε χώρα που ενδημεί η ελονοσία;

Εάν πρόκειται να ταξιδέψει κάποιος στο εξωτερικό, σε περιοχή που πιθανώς είναι ενδημική για την νόσο, πρέπει να επικοινωνήσει με το Γραφείο Ταξιδιωτικής Ιατρικής του ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ ή με τις Διευθύνσεις Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας της περιοχής κατοικίας του, 4–6 εβδομάδες πριν από το ταξίδι, όπου θα λάβει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες για την κίνδυνο μεταδόσεως της νόσου στον τόπο προορισμού του

Έκδοση 20/ 9/ 11

καθώς και τους τρόπους προφύλαξης από αυτή. Συστήνεται στις εγκύους ή γυναίκες που ενδέχεται να εγκυμονούν να αποφύγουν να ταξιδέψουν σε ενδημικές περιοχές. Η ελονοσία σε μία έγκυο είναι πιο βαριάς μορφής και μπορεί να οδηγήσει σε πρόωρο τοκετό, σε αποβολή ή γέννηση θνησιγενούς νεογνού.

Τι μπορώ να κάνω για να αποφύγω τα κουνούπια;

Να αποφεύγω τα τσιμπήματα των κουνουπιών:

- **Χρήση εντομοαπωθητικών στο ακάλυπτο δέρμα και πάνω από τα ρούχα.**
Χρησιμοποιούνται δραστικές ουσίες, μεταξύ των οποίων το DEET (N,N διεθυλομετα-τολουαμίδη), ικαριδίνη ή πικαριδίνη (Picaridin (KBR 3023)) και φυσικές ουσίες όπως αιθέρια έλαια ευκαλύπτου (που όμως έχουν σχετικά μειωμένη εντομοαπωθητική δράση). Ο χρόνος δράσης των εντομοαπωθητικών ουσιών κυμαίνεται από 1 έως 4-5 ώρες. Για τα εντομοαπωθητικά που περιέχουν DEET προτιμώνται τα σκευάσματα με συγκέντρωση 30-50% για τους ενήλικες και 10-30% για τα παιδιά. Δεν υπάρχει αντένδειξη για τη χρήση σε εγκύους και θηλάζουσες μητέρες, ενώ δεν συστήνεται η χρήση τους στα βρέφη μέχρι 2 μηνών. Τα εντομοαπωθητικά προϊόντα πρέπει να επαλείφονται μετά τα αντιηλιακά, και δεν πρέπει να έρχονται σε επαφή με το στόμα, τα μάτια και το βλεννογόνο της μύτης. Σε όλες τις περιπτώσεις, πρέπει να ακολουθούνται οι οδηγίες του κατασκευαστή.
- **Χρήση εντομοκτόνων στον αέρα.**
Περιέχουν πυρεθρινοειδή (π.χ. περμεθρίνη), ουσίες που προσβάλλουν το νευρικό σύστημα των εντόμων και τα αποπροσανατολίζουν. Κυκλοφορούν στο εμπόριο στις εξής μορφές: αερόλυμα (αεροζόλ), ταμπλέτες, εξατμιζόμενο διάλυμα, σπιράλ («φιδάκια») κλπ. Πρέπει να τηρούνται οι οδηγίες του κατασκευαστή. Δεν πρέπει να εφαρμόζονται στο δέρμα.
- **Προσοχή κατά τις σημαντικότερες ώρες έκθεσης στα τσιμπήματα.**
Το είδος του κουνουπιού (ανωφελής) που μεταφέρει το πλασμάδιο τρέφεται από το σούρουπο μέχρι το χάραμα.
- **Χρήση κατάλληλων ενδυμάτων.**
Ρούχα που καλύπτουν όσο περισσότερο γίνεται το σώμα (μακριά μανίκια και παντελόνια). Πιο αποτελεσματικά είναι τα ανοιχτόχρωμα και φαρδιά ρούχα.
- **Συχνά λουτρά καθαριότητας** για την απομάκρυνση του ιδρώτα.

- **Να αποφεύγω τα κουνούπια στο σπίτι**
 - **Αντικουνουπικά πλέγματα** (σίτες που εμποδίζουν την διόδο κουνουπιών) στα ανοίγματα του σπιτιού (π.χ. παράθυρα, φεγγίτες, αεραγωγοί τζακιού) και περιοδικός έλεγχος και συντήρησή τους.
 - **Χρήση κουνουπιέρας** σε περιοχές με μεγάλη πυκνότητα κουνουπιών ή σε περιπτώσεις που αντενδείκνυται η χρήση άλλων προστατευτικών μέσων (όπως χρήση εντομοαπωθητικών σε βρέφη μικρότερα των 2 μηνών). Είναι πιο αποτελεσματικές, όταν είναι εμβαπτισμένες σε εντομοαπωθητικό.
 - **Απομάκρυνση του στάσιμου νερού** από λεκάνες, βάζα, γλάστρες, παλιά λάστιχα, υδρορροές και άλλα μέρη του κήπου, ώστε να μην έχουν πρόσβαση τα κουνούπια σε λιμνάζοντα νερά που αποτελούν σημεία εναπόθεσης των αυγών τους. Σημειώνεται ότι ακόμα και το έδαφος που παραμένει για μεγάλα διαστήματα υγρό μπορεί να αποτελέσει σημείο εναπόθεσης αυγών.
 - **Χρήση ανεμιστήρων ή κλιματιστικών.** Ο δροσερός αέρας μειώνει τη δραστηριότητά των κουνουπιών, αλλά δεν τα σκοτώνει. Η χρήση ανεμιστήρων (ιδίως οροφής) δυσχεραίνει την προσέγγιση των εντόμων.
 - **Καλό κούρεμα γρασιδιού,** θάμνων, φυλλωσιών (σημεία που βρίσκουν καταφύγιο ενήλικα κουνούπια).
 - **Χρήση λαμπτήρων κίτρινου χρώματος** για το φωτισμό εξωτερικών χώρων (προσελκύουν λιγότερο τα κουνούπια).

Υπάρχουν ομάδες ατόμων τα οποία βρίσκονται σε μεγαλύτερο κίνδυνο;

- Άτομα που ταξιδεύουν σε ενδημικές για την ελονοσία χώρες γενικά, οπότε πρέπει να λαμβάνεται η ενδεικνυόμενη χημειοπροφύλαξη.
- Μετανάστες από χώρες στις οποίες ενδημεί η ελονοσία, όταν επιστρέφουν εκεί μετά από κάποια χρόνια για να επισκεφτούν συγγενείς, λόγω της μειωμένης ανοσίας που έχουν πια για την ασθένεια.
- Οι ομάδες ανθρώπων που κινδυνεύουν περισσότερο όταν νοσήσουν είναι τα μικρά παιδιά, οι έγκυες και οι ασθενείς σε ανοσοκαταστολή γενικότερα, οπότε σε αυτούς δε συνιστάται η επίσκεψη ενδημικών για την ελονοσία χωρών (και ποτέ χωρίς προφύλαξη).